

Марія БАБІЙ

**ЛЮБОМИР МЕДВІДЬ:
ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕНЬ
ХРИСТА-ПАНТОКРАТОРА
В КУПОЛЬНИХ ЧАСТИНАХ
ХРАМІВ СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ
В ОТТАВІ ТА СВ. ІВАНА
БОГОСЛОВА В с. СУХОВОЛЯ
ПОБЛИЗУ ЛЬВОВА**

У статті представлені церковні розписи нашого сучасника, львівського митця Любомира Медвідя в оттавському храмі св. Івана Хрестителя та у церкві св. апостола Івана Богослова с. Суховоля поблизу Львова, які приносять у нашу сучасну церковну поліхромію дух справжньої творчості і відповідності засадам християнського віросповідання.

Ключові слова: Христос-Пантократор, поліхромія, світлотінь.

© М. БАБІЙ, 2011

Торкнемося деяких важливих проблем і реально-го результату, які порушив і вирішив відомий мистець у процесі образотворчого оздоблення двох згаданих храмів, відмінних за своїми архітектурними рішеннями й середовищами, в яких вони розміщені.

Принагідно доречним буде нагадування про те, що на сьогоднішній день одним з найбільш вдалих прочитувань давнього східнохристиянського іконографічного досвіду є те прочитання, яке репрезентує своїм храмовим мистецтвом польський художник українського походження Юрій Новосільський. На нашу думку він подає найпереконливішу відповідь на тему інтерпретації віковичної традиції, уміння переосмислити історичні обставини згідно з умовами і обставинами сучасної доби, проявляє напролюд глибоке проникнення у богословське значення іконопису. На жаль, його поліхромічні й іконописні пропозиції зустрічаються із певною пасивністю і навіть несприйняттям не лише з боку широкого церковного згромадження, а й церковного кліру. Очевидно, традиція започаткована Юрієм Новосільським мусить ще відбувати процес відстоювання й утвердження у сучасній суспільно-християнській свідомості.

Я нагадую про досвід видатного українського митця-іконописця на теренах Польщі тому, що хочу звернути увагу на обставину врахування Любомиром Медвідем того суспільно-церковного резонансу, який викликала сакральна творчість Юрія Новосільського. Відразу зазначу, що умови, поставлені громадами-замовниками й отцями-парохами і в Оттаві, і в Суховолі, мусіли бути професором максимально враховані й витримані. Вважаю той фактор вельми важливим при оцінці творчого результату, який вдалося митцеві утвердити на канадській і українській землі.

До святкування 1000-ліття християнства в Україні в столиці Канади, Оттаві, стараннями українців греко-католиків діаспори було збудовано собор св. Івана Хрестителя. Споруду нового храму завершено в ювілейному році Хрещення України-Руси, на початку 1988 р. Проект храму виконав інженер В. Ястрембський.

Стараннями оттавської громади для оздоблення храму у 1999 р. запрошено народного художника України, академіка, завідувача кафедри монументально-декоративного живопису Львівської національної академії мистецтв, професора Любомира Медвідя. Йому належить комплексний проект оздоблення внутрішнього інтер'єру церкви св. Івана Хрестителя.

Кваліфікованими помічниками-виконавцями Любомира Медвідя були відомі львівські мистці: Стефан

Юзефів, викладач Львівської національної академії мистецтв, фахівець у сфері іконографії та монументального малярства; Микола Шимчук — професор Львівської національної академії мистецтв — кафедри монументально-декоративного мистецтва, спеціаліст по вітражу та класичної техніки малярства; Орест Тарнавський — художник, різьбяр по дереву, спеціаліст по художній обробці металу; Ігор Тарнавський — викладач Львівського коледжу декоративно-ужиткового мистецтва ім. І. Труша, різьбяр по дереву, спеціаліст по художній обробці металу, вітражист.

Церква св. апостола Івана Богослова у Суховолі належить до найбільш поширеної групи «нагірнянок», — хрещатих у плані церков з однією банею над середхрест'ям, поставленою на світловому барабані. Ошатно-вишукана споруда храму зведена 1912 р. за проектом архітектора Василя Нагірного.

2004 р., у порозумінні із громадським активом села, парох, отець крилошанин Ростислав Гладяк із благословення Владики Юліяна Гбура розпочав фундаменальні відновлювально-реставраційні роботи у храмі. До участі в оздобленні інтер'єру було запрошено мистця Любомира Медвідя.

У 2005 р. художник виконав поліхромію купольної частини храму — Христос-Пантократор в оточенні трьох ангелів та унизу, по периметру барабана — два великі образи «Тайної Вечері» і «Зішестя Святого Духа на апостолів». Також за його проектом виконані вітражі у вісьмох вікнах купола.

В центрі купола церкви св. Івана Хрестителя в Оттаві розміщена розетка з яскраво-жовтою монограмою «IX» на темно-синьому тлі. Вона оточена стилізованою рослинно-геометричною орнаментикою з елементами виноградного листя. Сама розетка завершується жовтою спіраллю (символ вічності). У східній частині купола Любомир Медвідь закомпоновував у золотому півколі величну півфігуру Христа-Пантократора — «володаря світу» і «главу Церкви небесної», що вирізняється особливою монументальністю й виразним благородно-стриманим колоритом. Масивні форми Христа, чіткий малюнок розраховані на сприйняття зі значної відстані. Образ Пантократора застиглий в урочистій непопущності. Христос зодягнений у багряний хітон та світло-блакитний гіматій. Лівою рукою Він тримає розкриту книгу із євангельським текстом — кириличні чорні й червоні букви на білому тлі, обріз —

червоний, правила Христа — благословляюча. Карнації — м'якомодельовані за допомогою світлотіні. Лик Пантократора одухотворений: великі очі, високе чоло, видовжений ніс, червоні уста, трактовані досить реалістично, на відміну від волосся й бороди, що подані більш умовно. Німб Христа золочений, містить у собі хрещатий рисунок з літерами «W.O.N.». Навколо Христа закомпоновано шість видовжених поясних зображень ангелів із охристо-сірими кри-

лами, смиренними ликами, складеними у молитві руками та золотими німбами. Фон купольної композиції поділений на семеро кіл, за допомогою яких художник зробив розтяжку кольору від темного насиченого синього до світло-блакитного.

Нижня частина барабану розбита шістнадцятьма квадратами, окантованими золотом. У дванадцятьох — апостоли, а в чотирьох, розташованих по осях захід-схід та північ-південь, виконано орнаментальні композиції на основі хреста та виноградної лози. Погруддя апостолів закомпоновані у зелено-охристих та охристо-оранжевих квадратах. Їх напівповернуті фігури відзначаються гармонійними пропорціями, суворим, дещо сухуватим малюнком. Л. Медвідь акцентує увагу на жестах рук, і цей ефект створює враження дискусії між апостолами. Кольорова гама одягу

апостолів вирізняється яскравим, насиченим колоритом від холодно-зеленого до тепло-охристого, від темного до світлого. Над апостольським рядом у замкненому колі написана молитва *Отче наш*.

На парусах зображено чотирьох євангелістів — Луку, Матея, Марка та Івана. Євангелістів вважали «стовпами євангельського вчення», і паруси, які безпосередньо переходять в стовпи, що підтримують центральний купол, наочно виявляють значення художніх образів [6, с. 258].

Поліхромія розписів Любомира Медвідя в церкві св. Івана Хрестителя в Оттаві аналогічна з поліхромією храму св. Івана Богослова у с. Суховоля поблизу Львова, за винятком деяких різниць у побудові композиційних рішень та окремих деталей. Купольна композиція суховільської церкви теж складається з фігури Христа-Пантократора, навколо якого — три поясні зображення ангелів-херувимів. Постаць Христа тут більш динамічна, ніж в Оттаві. Лик Пантократора з виразними великими очима, витягнутим носом, чіткими обрисами губ більш реалістичний й одухотворений. На наш погляд, досконаліше подана жестикуляція рук Христа саме в церкві св. апостола Івана Богослова. Херувими в білих туніках з орнаментованою червоною смужкою й чудовою ритмікою крил. Виразом своїх вольових облич нагадують небесних стражів. Ангел, змальований на західній частині купола, є реальною особою. Це зображення доньки отця-пароха, яка померла у сімнадцятирічному віці після короткотривалої важкої хвороби.

У верхній частині барабану суховільської церкви, в проміжках між вікнами зображено по два старозавітних пророки на повний зріст, а в нижній частині — великі горизонтальні композиції на тему «Тайної Вечері» (східний бік барабану) та «Зішестя Святого Духа» на протилежному боці. Знову ж таки, посталям повсюди притаманна активна жестикуляція рук.

Протилежністю оттавським і суховільським розписам є зображення Христа-Вседержителя в церкві Покрови Пресвятої Богородиці в м. Дубно (Рівненська обл.). Тут Любомир Медвідь зображує Христа в самому центрі купола. Монументальна, важка, статична фігура Христа, що простягнутими руками ніби обіймає весь світ, дуже схожа за стильовою манерою виконання з мозаїчним зображенням Пантократора у Софії Київській.

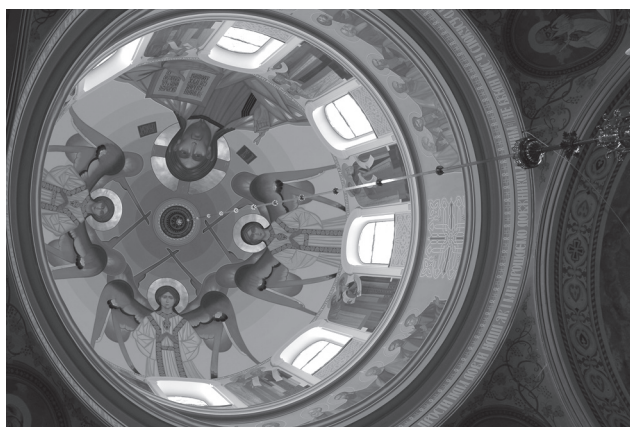
Отже, легкість і пластичність рухів, майстерність ліній і відточеність композиційного рішення — усе це надає церковним розписам Любомира Медвідя привабливої віртуозності. Митець зберігає вірність візантійським приписам щодо змістовного наповнення головних тем й образів, їх кольористичним умовностям, внаслідок чого постаті святих легко упізнаються. На нашу думку, в суховільських розписах колір, поданий художником, домінує над світлом. Світло несе функцію не самостійної компонентної категорії, а складової частини кольору. Мистецька краса розписів у церкві св. апостола Івана Богослова заворює і притягує глядача. Та все ж вона — не самоціль, лише носій і виразник вищої, духовної краси. Як відмінний колорист, Л. Медвідь ні на мить не забуває про призначення кольору бути репрезентантом ідеї.

В оттавському розписі купола колір, можливо, презентує опосередковану, не домінантну, функцію. Графічні риси тут помітніші, ритміка ліній більш зосереджена і вагома, а її орнаментальна сутність проявлена чіткіше. Образ Христа-Пантократора в Оттаві трактований монументальніше порівняно з суховільським образом, його риси суворіші, настроєва гама стриманіша, майже аскетична. Водночас тут світлоносність зображення домінує над кольором: постать Христа мовби розчинена у могутньому світловому потоці, супроводженому лінійною ритмікою і орнаментикою ангельських постатей, в яких переважають вертикалі внаслідок чого ці постаті асоціюються із світловими променями.

В обох випадках у зображенні Христа-Пантократора Любомир Медвідь вдало поєднує зовнішню шляхетність й могутню внутрішню силу образу з небаченим спокоєм та любовним опрацюванням. Подаючи деталі лику Спасителя, завитки Його волосся, згини тканин Його одягу, митець підпорядковує образ зовнішньому світові. Разом з тим, і монументальність оттавського Христа-Пантократора, і динамічність суховільського образу не тільки не звужують і не приглушують, лише, навпаки, якнайвиразніше підкреслюють складну гаму почуттів, властивих Вседержителю: в Його образі відчитуємо теплоту співчуття і велике виrozumіння, терпеливий стосунок до недосконалостей людської природи, лагідність і любов до людини, безмірну увагу до кожного з нас, невгамовну готовність наймилосерднішого прощення наших провин.

У становленні такої складної образності, яку знаходимо у Христах-Пантократорах Л. Медвідя, психологічні аспекти лику Вседержителя не є ні єдиними, ні найголовнішими. Психологію образу творить пластична, колірно-тональна й графічна організація твору, у своїй сукупності підпорядкована головній образотворчій ідеї. Митець виступає тут досвідченим майстром, здатним підпорядковувати усі виражальні засоби єдиній меті. Саме тому

його образ Христа-Пантократора глибокий, складний і одухотворений.

Усе це дає підстави стверджувати, що процес творення ікони для Л. Медвідя — глибоко духовне явище, в якому проявляється вроджена здатність мистця до чуттєвого сприймання і внутрішнього бачення образу. Тільки високохудожня ікона, як і Христова місія, може не лише представляти високі християнські ідеали і символи, а й викликати позитивні зміни в ду-

шах віруючих. Відомо, яке важливе значення в іконі має світло і світлоносність кольору, вельми характерні як для візантійського, так українського іконопису. Відрадно, що саме таке розуміння світла і кольору знаходимо й у церковному малярстві Л. Медвідя.

Звільняючи ікону від тіней, світло оживляє твір, вміщуючи у собі земне та небесне. Світло — дух, світло — слово, світло — вогонь. Таке призначення світла в іконі. У тому відношенні ікона України стала своєрідним історичним досягненням світового значення. У ній символічно фіксуються душевний стан і почуття українського люду протягом різних історичних періодів.

В малярстві Л. Медвідя спостерігаємо тонке взаємопроникнення плоскісного й об'ємного малювання, уміння перетворювати фарбу в колір, і колір у світло. Такі компоненти свідчать про уміле використання мистцем кращих зразків західноєвропейського досвіду. Орієнтуючись на західне мистецтво, Л. Медвідь вдало і органічно поєднав його здобутки із українсько-візантійською іконописною традицією, зумівши, таким чином, придати їй нового і своєрідного звучання в умовах сучасності.

У барабані купола оттавського храму мистець, маючи вихідною умовою 16 вікон та 16-гранний перстень над парусами, відповідно розмістив там півфігурні постаті біблійних пророків (вітражні зображення) та розписні погруддя апостолів. Зазначимо, що виважена ритміка червені та синього кольору — послідовно розділених білим, — пластичний прийом, який автор застосував у вітражних образах пророків, створюють надзвичайно переконливу композиційну цілісність, водночас оптимально вирішуючи проблему віконних отворів барабану.

Ритміка вітражів підтримується ритмікою апостольських постатей унизу. В погруддях апостолів використано прийом розміщення композиційних мас по діагоналі, внаслідок чого апостольські фігури сприймаються винятково динамічними, спрямованими в одностайному пориві, майже зримо рухомими. Динамічність апостолів контрастує із статичними постатями пророків угорі. Мистцеві вдалося досягнути максимальної узгодженості виразу апостольських лків та виразних жестів їх рук, саме завдяки тій узгодженості маємо напрочуд згуртовану і, заодно, неповторну галерею дванадцяти образів, кожен з яких наділений яскравою індивідуальною характеристикою. Таким чином, мистцеві вдалося на-

гадати глядачеві про місію кожного з апостолів, про усвідомлення ними важливості тієї справи, яку до-ручив їм, Своїм учням, Христос.

Архітектоніка суховільського підкупольного барабану підказала мистцеві інше рішення. Присутність верхнього і нижнього карнизів по периметру стіни та майже півтораметрова відстань між обома карнизами надихнула його на створення двох уже згаданих композицій — «Тайної Вечері» та «Зішестя Святого Духа». Таким чином, автору успішно вдалося репрезентувати апостольський ряд під пророчим рядом та ще й наголосити на двох винятково важливих, можливо, найважливіших християнських темах. І тут, як і в оттавському випадку, мистець створює надзвичайно виразні психологічні характеристики апостолів завдяки талановито переданому руху їх постатей, нахилу голів, переконливій жестикуляції рук. У випадку обох композицій постаті, об'єднані єдиним духовним началом, виражають власний індивідуальний зміст, особистісну неповторність. Враховуючи неможливість розгледіти зі значної віддалі риси апостольських ликів, Л. Медвідь примусив бути психологічно вимовними їх фігури. Майстерність автора тут проявилася повною мірою: ми не тільки відчуваємо настроєвий діапазон, властивий кожному образу зокрема, а ще й підпорядковуємося духові того великого єднання, що оволоділо святими апостолами.

Слід відзначити серйозний успіх автора в композиційно-кольористичному укладі обох значимих сцен. Тут знаходимо таку кількість кольору і таку його насиченість, яку вповні достатньо для передачі непідробної урочистості зображених подій. Водночас в колірному відношенні «Тайна Вечера» та «Зішестя Святого Духа» найвитонченішим чином підпорядковані горішньому образу Христа-Пантократора як домінантній сцені.

Варте відзначення і те, що церковному малярству Л. Медвідя властиве відкрите чуттєве пізнання Бога. Поєднання найрізноманітніших відтінків кольору й тону, серпанок лінійних форм, м'якість силуетів і рішучість рухів, жестів голів та рук набирають значення напруженості і драматизму дії, перемішаних тонкими ліричними відчуттями і неекзальтованим, однак глибоким замилюванням. Поєднання драматизму і святості складає чи не найголовнішу вартість його авторського церковного малярства і вигідно вирізняє його з-поміж розписів інших майстрів.

1. Волошин Л. Малярські перверсії Любомира Медвідя / Л. Волошин // Вісник Львівської академії мистецтв. Вип. 12. — Львів, 2001. — С. 340—349.
2. Галишич Р. Українська церковна архітектура і монументально-декоративне мистецтво зарубіжжя / Р. Галишич. — Львів : Сполот, 2002. — 336 с.
3. Гординський С. Сакральне мистецтво української діаспори / С. Гординський // Українське сакральне мистецтво: традиції, сучасність, перспективи ; матеріали міжнародної наукової конференції. — Львів : Свічадо, 1994. — С. 46—54.
4. Гречко І. Християнська церква і авангардне мистецтво / І. Гречко // Українська Греко-Католицька Церква і релігійне мистецтво (історичний досвід та проблеми сучасності). — Львів ; Рудно, 2002. — Вип. 1. — С. 68—69.
5. Звіринський К. Про східне і західне церковне малярство / К. Звіринський // Вісник Львівської академії мистецтв. Вип. 11. — Львів, 2000. — С. 199—204.
6. Мамолат Є.С. Монументальний живопис / Є.С. Мамолат // Історія українського мистецтва. — К., 1966. — Т. 1. — С. 246—321.

Maria Babii

LUBOMYR MEDVID AND SOME PECULIARITIES OF IMAGES OF CHRIST-PANTOCRATOR AT CUPOLA PARTS IN TEMPLES OF ST. JOHN THE BAPTIST, OTTAWA AND ST. JOHN THE THEOLOGIAN, VILLAGE OF SUKHOVOLA NEAR LVIV

In the article have been presented paintings by our contemporary, Lviv artist Lubomyr Medvid in the temple of St. John the Baptist and the church of St. Apostle John the Theologian, Village of Sukhovola near Lviv. In our nowadays church polychromy these works introduce the spirit of true creativeness and correspondence to the canons of Christian confession.

Keywords: Christ-Pantocrator, polychromy, light and shade.

Мария Бабий

ЛЮБОМИР МЕДВИДЬ: ОСОБЕННОСТИ ИЗОБРАЖЕНИЙ ХРИСТА-ПАНТОКРАТОРА В КУПОЛЬНЫХ ЧАСТЯХ ХРАМОВ СВ. ИОАНА ХРЕСТИТЕЛЯ В ОТТАВЕ И СВ. ИОАНА БОГОСЛОВА В с. СУХОВОЛЯ ВБЛИЗИ ЛЬВОВА

В статье представлены церковные росписи нашего современника, львовского художника Любомира Медвидя в оттавском храме св. Иоана Хрестителя и в церкви св. апостола Иоана Богослова с. Суховоля вблизи Львова, которые приносят в нашу современную церковную полихромия дух истинного творчества и соответствия основам христианского вероисповедания.

Ключевые слова: Христос-Пантократор, полихромия, светотени.